

сне” чи „потворне”, наприклад, *fierce torment, deadly slaughter, dead brood, mortal grasp, appalling mist, pestilent vapours, awful void*.

Комплексна репрезентація естетичної оцінки контекстна, тобто однокомпонентні номінативи „прекрасного” і „потворного” (у формі різних частин мови, варіантних номінативом) розпорошені у контексті й тільки у своїй сукупності, утворюючи **контекст прекрасного** чи **потворного**, змальовують відповідну ситуацію, наприклад: *his den was short / And narrow as a grave dug for a child, with spiders' webs wove, and with slime / Of ancient horrors cover'd, for snakes and scorpions are his companions; harmless they breathe / His sorrowful breath* [9, с. 406–407].

У контексті нейтральні щодо оцінки лексичні одиниці можуть ставати оцінними або оцінне значення може посилюватися, послаблюватися чи змінювати знак на протилежний. Контекст уточнює, посилює аксіологічні характеристики, додає їм експресивного забарвлення; в умовах словесного оточення реалізується оцінний потенціал, додаткові градації цінностей.

Отже, специфіка естетичної оцінки у поетичному тексті зумовлена загальними законами пізнання та природою художньої творчості. Позамовні категорії естетики „прекрасне” і „потворне”, переломлюючись крізь національну психологію і культуру, отримують ціннісну значущість і емоційну забарвленість, що віддзеркалюється в мові й репрезентується в оцінних пластах лексики.

Список літератури

1. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 339 с.
2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 894 с.
3. Арутюнова Н. Д. Истина. Добро. Красота: Взаимодействие концептов / Н. Д. Арутюнова // Логический анализ языка. Языки эстетики: Концептуальные поля прекрасного и безобразного. – М. : Индрик, 2004. – С. 5–30.
4. Бёрк Э. Философское исследование о происхождении наших идей возвышенного и прекрасного / Э. Бёрк. – М. : Наука, 1979. – 247 с.
5. Бычков В. В. Эстетика : учебник / Бычков В. В. – М. : Гардарики, 2004. – 556 с.
6. Писанова Т. В. Национально-культурные аспекты оценочной семантики. Эстетические и этические оценки / Писанова Т. В. – М. : Икар, 1997. – 320 с.
7. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності : монографія / В. М. Ткачук. – Тернопіль : Підручники й посібники, 2003. – 240 с.
8. Шестаков В. П. Эстетические категории. Опыт систематического и исторического исследования / Шестаков В. П. – М. : Искусство, 1983. – 324 с.
9. Blake W. Selected Verse / Blake W. – М. : Progress Publishers, 1982. – 558 p.

О.І. Бойчук (Чернівці)

ТИПИ СПОЛУЧУВАНOSTІ ЛЕКСЕМИ „AUSTRALIAN” У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Вивчена семантика лексеми AUSTRALIAN для виокремлення її компонентної структури. Проаналізовано дистрибутивні характеристики лексеми в дискурсі та визначені моделі сполучуваності даної лексеми на матеріалі даних електронного текстового ресурсу BNC.

Ключові слова: лексема, лексико-семантичне поле (ЛСП), ядро, периферія, дискурс, сполучуваність, функціональна семантика.

Изучена семантика лексемы AUSTRALIAN для выделения её компонентной структуры. Проанализированы дистрибутивные характеристики лексемы в дискурсе и определены модели сочетаемости упомянутой лексемы на материале данных электронного текстового ресурса BNC.

Ключевые слова: лексема, лексико-семантическое поле (ЛСП), ядро, периферия, дискурс, сочетаемость, функциональная семантика.

The present paper is a study of the lexeme AUSTRALIAN. Its components are defined, distributional characteristics of the lexeme are revealed in discourse and models of compatibility on the basis of electronic text resource BNC are set.

Key words: lexeme, LSP, nucleus, periphery, discourse, distribution, functional semantics.

Лексико-граматична та лексико-семантична сполучуваність одиниць у різних типах дискурсу постійно перебувають у центрі досліджень вітчизняних і зарубіжних лінгвістів (О.І. Федоренко (2004), Н.Д. Артюнова (2002), В.В. Михайленко (2002), Г.Г. Почепцов (2001), Б. Рассел (1999), В.В. Тихонова (1990), А.М. Мухін (1985), М.Д. Степанова (1978), І.С. Куликова (1973), Л.В. Щерба (1965), Л.А. Булаховський (1952), та ін.).

Актуальність даного викладу полягає в зацікавленні мовознавців теорією лексичної сполучуваності та відносній безсистемності наявних досліджень. У даній роботі під терміном „сполучуваність” розуміється поєднання за певним синтаксичним зв'язком будь-яких слів, тому як різновид дистрибуції вона охоплює не тільки валентні, а й не валентні зв'язки (узуальні й оказіональні) [2, с. 267].

Об'єкт дослідження – лексема **AUSTRALIAN** у художньому дискурсі, **метою** – визначення лексичної та функціональної семантики лексеми **AUSTRALIAN** у структурі словосполучень у системі мови. **Матеріалом** для нашого дослідження слугували 50 словосполучень, екстрагованих із корпусу сучасної британської англійської мови (British National Corpus (BNC)) і такі лексикографічні джерела: Collins Essential English Dictionary, Webster's Online Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Oxford English Dictionary та Macmillan Dictionary.

Для дослідження семантичної структури лексеми **AUSTRALIAN** здійснений її дефініційний аналіз на основі словникових статей із п'яти тлумачних словників. У процесі аналізу дефініції лексеми **AUSTRALIAN** за частотою їх використання у словникових статтях виокремлено такі компоненти: „*a native or inhabitant of the Australian commonwealth or Australia*”, „*a person of Australian descent*”, „*the form of English spoken in Australia*”, „*a linguistic phylum consisting of the languages spoken by the native Australians*”.

Згідно з результатами проведеного аналізу, ядерним компонентом семантики лексеми **AUSTRALIAN** слід вважати дефініцію *A person, inhabitant or native from Australia*.

Але для більш детального опису лексеми **AUSTRALIAN** і визначення структури її лексико-семантичного поля ми здійснили компонентний аналіз лексеми, зареєстрованої у 5-ти тлумачних словниках (див. табл. 1).

Таблиця 1

Компонентний аналіз значення лексеми AUSTRALIAN

	<i>Webster's Dictionary</i>	<i>Longman Dictionary</i>	<i>Oxford Dictionary</i>	<i>Macmillan Dictionary</i>	<i>Collins Dictionary</i>
a native	+	-	+	-	+
an inhabitant	+	+	+	-	+
a person	+	+	+	+	+
a language	+	-	-	-	+

Оскільки в сучасній лінгвістиці лексико-семантичне поле – це семантико-парадигматичне утворення, що має певну автономність і специфічні ознаки організації: спільну нетривіальну частину у тлумаченні, ядерно-периферійну структуру, існування зон семантичного переходу [1, с. 201].

У центрі лексико-семантичного поля **AUSTRALIAN**, як засвідчують 4 словникових дефініції, знаходиться лексема „person”, на периферії 1-го ряду – лексема „inhabitant”; периферію другого ряду складає лексема „native”, оскільки цей компонент зареєстрований у трьох словникових дефініціях; периферію 3-го ряду займає компонент „language”, позаяк він зафіксований тільки у двох словниках.

Далі розглянемо засоби вираження концепту **AUSTRALIAN** у дискурсі та спробуємо вирізнити моделі сполучуваності лексеми **AUSTRALIAN** за Д. Н. Шмельовим (див. табл. 2) [2, с. 267] на матеріалі текстових фрагментів, отриманих із BNC [4].

Ми дослідили 50 текстових фрагментів із лексемою **AUSTRALIAN**, яку зареєстровано 2 531 раз на 100 млн. одиниць (за даними BNC).

Дистрибутивний аналіз – основний метод дескриптивної лінгвістики, який при класифікації мовних елементів враховує порядок їхнього розміщення (дистрибуцію). Ці елементи виділяються з тексту за відмінністю чи подібністю фонетичної будови основ та афіксів або за функціонуванням слів у певних типах словосполучень і речень [3]. Дистрибутивний аналіз лексеми **AUSTRALIAN** дав змогу вирізнити такі моделі сполучуваності досліджуваної лексеми (див. табл. 2).

Дослідження показало, що з 50 опрацьованих прикладів уживання лексеми AUSTRALIAN 88 % припадає на моделі правосторонньої сполучуваності, тоді як 12 % – моделі лівосторонньої сполучуваності. В результаті моделювання вдалося виявити, що 40 контекстів реєструє значення ад'єктивної лексеми AUSTRALIAN як „австралійський”, тоді як 10 – номінативної лексеми AUSTRALIAN в значенні „австралієць”, що у відсотковому співвідношенні становить 90 % і, відповідно, 10 % всього досліджуваного дискурсу.

Таблиця 2

Моделі лексико-граматичної сполучуваності лексеми AUSTRALIAN

Правостороння сполучуваність	Лівостороння сполучуваність
Adj + N	N+ Adj
Adj + Npl	Det+ N
Det + Adj+ N	Det+Adj
Adj ² +Adj ¹ +N	
Det + Adj ² +Adj ¹ +N	
Det+Adj ³ +Adj ² +Adj ¹ +N	

Отримані результати дають право стверджувати, що в дискурсі лексема AUSTRALIAN виступає ад'єктивною лексемою, тобто виконує атрибутивну функцію щодо іменника.

Структура словосполучення з даною лексемою охоплює такі складові:

1) двокомпонентна, наприклад: *Australian coach, Australian comedy, Australian tour, an Australian, the Australian, Australian compatriot*;

2) трьохкомпонентна, наприклад: *the Australian Government, the Australian chart, the Australian region, Australian environmentalist groups, Australian government official, the Australian economy*;

3) чотирьохкомпонентна, наприклад: *the Australian hair expert, the Australian Girls' title, the South Australian Report, The Australian tobacco industry, the Australian cultural attaché*;

4) п'ятикомпонентна, наприклад: *Australian Rugby Football Union president, the Alpine Australian Ladies Masters*.

Отже, в результаті проведеного дослідження, на основі дефініційного та компонентного аналізів, нам вдалося вирізнити структуру лексико-семантичного поля лексеми AUSTRALIAN, визначити його ядрну та периферійні складові, а також вирізнити моделі сполучуваності досліджуваної лексеми на матеріалі текстових даних електронного текстового корпусу British National Corpus і подати їх відсоткове співвідношення.

Проаналізувавши отримані дані, можемо стверджувати, що в сучасному варіанті англійського дискурсу лексема AUSTRALIAN зазвичай виконує атрибутивну функцію щодо іменника в одно-, дво-, три- та чотирикомпонентних словосполученнях.

Список літератури

1. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова. – М. : Восток – Запад, 2007. – 314 с.
2. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики / Д. Н. Шмелев. – М. : Наука, 1973. – 280 с.
3. Лексика – українські енциклопедії та словники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/>.
4. British National Corpus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>.
5. Collins English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.collinslanguage.com/>.
6. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ldoceonline.com/dictionary/>.
7. Macmillan Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.macmillandictionary.com/>.
8. Oxford English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/>.
9. Webster's Online Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/>.